

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

123. De causis, per quas Pontifex solet in matrimoniis dispensare. Ex p. 8.
tra. 3. res. 93.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

De Dispensatiōnib. Ref. CXII. 251

cifser inter ligatos impedimento cognationis legatis spirituatis, & publica honestatis. Et ideo Papa obis supra, sic ait: [Dico, non esse necessariò exprimendam copulam habitam ante commissio- nem Papæ, vt dispensatio valida censatur. Mouetur: quia hic incestus non est impedimentum egens di- sponsum de le, vt constat. Nec iure aliquo iube- tur copula exprimi, cum nullum extet ius scriptum: neque etsi ius introductum confutetudine, fera stylo Curie, cum non semper exprimatur ex consilio viro- rum Doctorum secunda sententia, tametii aliquando hoc ex consilio Doctorum prima sententia. De- fensio stylus Curiae, ut ait Rodriguez ex multis Iuris- pensis, non obligat extra Curiam, nisi confirmetur Decretu aliquo Papa, quod hic non est. Præterea, quando ex stylo Curiae exprimitur, non pertinet ad calum motiun in ordine ad dispensandum, vel non dispensandum in consanguinitate, vel affinitate, sed folium tanguam quid impellens ad conceden- dum dispensationem cum illis additamentis, que non adduntur pro dispensatione præcisè, sed in pœ- nam eius culpe explicita. Tandem Congregatio Car- dinalium, qui soleat in favorem contrariae adducere, sequuta est partem probabilem, & tutiorem, inquit Hartsedus non probabilitatem. Qui optimè addit, à fortiori verum hoc esse etiam de cognatis spirituati- lis: si enim non est exprimenda copula inter cognatos naturales, minus erit inter spirituales, inter quos non est tam arcta cognatio.] Haec Perez, qua secundum mentem supradictorum Doctorum dia- phila evo: nam stylus Curiae est in contrarium.

RESOL. CXXII.

*An dispensationes possint renocari ad libitum?
Et quia, si gratis dispensari Ponit sex, & non per modum contritio-
ni. Et docetur in duabus casibus peccare mortalium Pon-
it sex, si dispensationem renovaret.
Et adhuc non posse dispensationes in foro con-
fessionis concessas renocari ab alio causa sufficiunt?
Explan. 8. ut. 1. R. C. S. 8.*

Respondeo *primus*, concessa dispensatione à Pontifice circa aliqua impedimenta matrimonii per modum contractus. Vi in remuneracionem mentorum ex sola gratitudine impellentium voluntatem Pontificis, vel concessa in compensacionem pecunia datam ab his, qui impedimenta laborant in Dataria Romana ad lumpum Pontificis subsumandos, tunc non posse Pontificem eam dispensationem reuocare licet ab absque causa aliqua sufficienti. Ita docuit Sanchez lib. 8. de matrimonio, dñm. 3. 3. 1. & 1. vbi alios Doctores in hius veritatis confirmationem profecit. Huius ratio est, quia quemadmodum qualibet priuatus homo tenetur ad seruandum contractum à se celebratum, ita etiam Summus Pontifex tenetur ad conseruandam suam dispensationem, sicut per modum contractus semel concessit, si tantum de facto. Pontifex prædictam dispensationem vocaret, valida esset reuocatio, quia in rebus à iure Ecclesiastico dependentibus liberam habet facultatem. Indò addimus, etiam gratis dispenseat Pontifex, & non per modum contractus, si tamen ex aliqua causa ex his, quas *sæpius* probauimus, dispensat, & res eodem modo se habeant, & causa de dispensatione eodem modo perfuerint, posse Pontificem vacante reuocare dispensationem pro libito, & absque causa: propter rationem proximæ alligatum. Peccata tangentia ex eo, quod abutetur potestate spirituali quid feceratum (quamvis de magna in rebus aven-

dis prouidentia Summi Pontificis p̄fsumendum
nunquam sit) communiter tantum erit veniale , po-
terit tamen in duobus eventibus esse lethale.

2. Primo; cum Pontifex sub peccato lethali tenuerit ad dispensandum propter bonum commune, ut cum necessarium esset, Regem Hispaniarum constitutum matrimonium cum Regina Galliae ad maiorem fidei dilatationem, vel cum Pontifex eodem modo tenuerit dispensare propter virginem necessitatem aliquius priuati hominis, ut cum quis existens in domo sua consanguinitate certiceret, se esse in grauissimo periculo committendum peccatum luxuria cum illa, & non posset ab eius domo separari sine publico totius populi scandalo.

3. Secundò responderetur eidem secunda difficultati, non posse dispensationes in foto conscientia concessas à sacra Pénitentiaria abque cœla sufficien-
ti reuocari, quia Pénitentiaria tunc dispensat ex commissione Pontificis; & quæ commissio non conser-
tut collata ad talēm reuocationem præstandam, quia
cederet in damnum spirituālē animarum; ergo non
potest talis dispensatio sine causa reuocari: cum cau-
sa vero sufficiens potest sacra Pénitentiaria dispen-
sationes à se concessas reuocare, licet si non possint
præstare Ordinarij dispensantes ex commissione Pon-
tificis, quia ei amplius, quam his concessa videtur
potestas. Hec omnia docet etiam Martinus Petrez
de matrimonio, disp. 47. scil. 3. n. 10. & ali.

RESOL. CXXIII.

De causis, per quas Ponit sex solet in matrimonii dispensare. Ex p. 8.ii.3 Ref. 93.

Respondeo, quod in genere loquendo, causa ad dispensandum legitimæ censentur extinctione magnæ litis, pax consanguineorum, quæ aliter, quam initio matrimoniò non conciliabitur, evitatio scandalis, quod alioquin merito timetur inter cognatos propter periculosam, & suspectam aliquorum conuerterationem, vel quod nisi mulier matrimonium cum certo ineat, famæ iacturam sit passura, quæcausa cum valide rationabilis iudicentur, ut dispensetur quando matrimonium nondum fuit contratum, longè poriori iure censenda sunt sufficentes, ut dispensetur, quando matrimonium bona fide contractum est cum impedimento diremitur, eò quod in tali circumstantia facilius debeat dispensari: quia communiter maiora damna metit posse vineri, si haec matrimonia disoluuntur, quam si non incautus que nunquam sunt contracta, & presumpta legitima.

2. Sufficiens etiam causa censeretur, si foemina propter defectum dotis non possit facile inuenire sibi aequalmen., & quidem in loco domicilij, quod colligi potest ex declaratio[n]e Cardinalium circa cap. 5. Concil. Tridentin. citatum, quia nimis molestem est foemina, si cogeretur nubere extra locum proprium, & à parentibus, & consanguineis separari, quod rufum moraliter est intelligendum; ita vt non desinat subesse h[oc]causa, licet omnino pauci sint in eodem loco, quibus sine ampliori dote possint coniungi: cum non debeat libertatem matrimonij ita rettingi.

3. Est etiam causa sufficiens dispensandi splendor generis, & amplitudo, vnde oriatur: quod aliquis in suis patribus non possit facile fibi aequaliter inuenire. Item si matrimonium inter aliquos sit necessarium ad conferuandam illustrem familiam in codice sanguine.

4. Sufficiens etiam causa censeri debet excellen-

ta merita eius, qui petit dispensationem; valde enim facit ad bonum Ecclesiae augendum, si personae Republica, vel Ecclesia bene merita huiusmodi beneficia conferantur: inde enim sit, et vel illa, et similes magis excitentur ad praecare pro Ecclesia et ceterum. Quia ratione potest censeri abunde sufficiens causa, quod Rex, vel magnus Princeps etiam pro aliis huiusmodi petat dispensationem. Ex quibus patet, quod facilius possit dispensari cum magnis, quam cum hominibus communibus, ex quorum coniunctione commune bonum non ita potest promoueri.

5. Et omnes has causas enumerat Villalobos in Summa tom. 1. tractat. 14. diff. 20. num. 6. vbi sic ait. Sinalan los Doctores muchas causas; que suelte aceptar su Santidad, como instas. La primera, el acabarse con ello un grande pleito: y a esta se reduce el enitar el escandalo; porque con la dispensacion se quita en ello gran pecado. La 2. es la estrechez de lugar, que no se puede casar con su igual, porque no le ay: y tambien aunque el lugar sea grande, si la paremella de muger esta tan estendida, que no se bolla en el su y qual con quien se pueda casar, sino es que sea pariente. La razan desto, porque conviene que los matrimonios se hagan entre personas iguales, como prueva la latamente Tiraquel, y el reyran Castellano dice: si quieres bien casar, casa con tu igual. Y no es menester para verificar esta causa, que se busque puntualissimamente todo el lugar, que basta que la mayor parte de los de la ciudad, o lugar donde vive, de sus iguales se an parientes; que no se ha apretar tanto una muger, que le obliguen a casar se con uno solo, o uno de dos, sino que den a elegir; porque los matrimonios han de ser libres, y no todas las personas son a profiso, que son menester muchas condiciones para que una persona sea igual, como tiene Sanchez con otros. I. no es menester para verificar la narrativa, se busquen los lugares circunvezinos, que no han de obligar a la muger que se enfose fuera de su lugar: assi lo declararon los Cardinales al Arcobispo de Milan el año de mil y quinientos y sienta, cuya declaracion refere Sanchez, por estas palabras: Clausula illa, quae dispensationis; occasione dotti, incompetenti apponi solet, vigilices, quia virtum non consanguineum, vel affinem pars conditionis inuenire inquit, verificatur, & iustificatur per diligentiam dumtaxat præstital in ipso loco mulieris, & non in locis circumvicinis. Otra declaracion de Cardinales al mismo tono refiere Prospicio Farinacio. La tercera causa, es saltarla a la muger la date competente para poder casar con oiro que sea su igual, y no su pariente: y no se dira que carece de date, quando tiene padres ricos a quien ha de heredar fortasonamento, aunque no aya heredado: mas dirase pobre, y que no tiene date, aunque tenga hermano rico que tiene voluntad de dotarla, mientras no ay pacto, o promesa que le obligue a dotarla. Estas causas pone Nauarro, y ay para ellas algunas declaraciones de Cardinales en Prospicio Farinacio. Mas siempre se ha de aduerrir, que quando dixeret que no tiene date, sea cessione fraude, & dolo, que no aya renuncias engañosas: porque si esto huiesse, y se dixesse al Pontifice, es sin duda que no dispensaria.

6. Otras causas ponen tambien los Doctores. La primera, quando el matrimonio se hizo con buena se: y parecio ser nulo por algun impedimento occulto, y auia ya hijos. La segunda, fer may benemerita la persona con quien se dispensa, como es uno que ha hecho grandes bazas en la guerra, para que se animen otros a hacer otro tanto. La tercera, el confesar en la misma paremella alguna grande hazienda, que conviene a la Republica tener niernos y bueños: esto

es; que tenga familias ricas. La quarta el confesar la familia ilustre en la misma sangre: y por esta causa refiere Enriquez, que dispenso Gregorio XIII. con D. Luyaz Condestable de Janua Gadea para casarse con suyo: con quien auia estando casada una hermana suya, y ella tenia hecho voto de castidad. Hucusque Villalobos, cui addit Ochagavia de Sacramenta, tract. 4. de Matrimonio. diff. 20. num. 7. & seq. Conink de Sacramenta. disputat. 33. dub. 5. Sanchez, lib. 8. disput. 19. Hurtadum disputat. 26. dub. 3. n. 13. Auerla de sacram. Matrim. quest. 19. sect. 4. Baumum in Theol. moral. tom. 1. tractat. 12. quest. 2. propos. 5. & alios penes ipsos.

7. Notat tamen Ochagavia ubi supra, quod ut matrimonium sit inter aequales, non est attendenda sola equalitas in genere, & diuitiis, sed etiam in motibus, & ne vir sit validè dispar in arte, nec filios ex alio matrimonio habeat, vel sit aspergi ingenii, aut feminina hos defectus patiarum respectu viri.

8. Et apponam etiam hic verba ciuidem Ochagavia sic asserint. Iusta est causa dispensandi in tertio gradu consanguinitatis, cum aliqui consanguinei constituti sunt haeredes sub ea conditione, non adquirendi haereditatem, nisi inter se matrimonio copulentur, imo est causa ad dispensandum in consanguinitatis impedimento sufficiens, cum patrimonio formine magna ex parte est libitus implicatum, & non reperitur aliquis extraneus cum ea volens matrimonium contrahere, qui ita lites penetrare queat, ac ille consanguineus, qui se offert in sponsum, propter quam rationem nouimus his annis dispensare Pontificem.

9. Pauper autem dicitur filia, quando non habet ius ad aliquam bona, quae efficiant dotem competentem, etiam si habeat parentes diuitias, ut in his Regni Nauarrae nostræ, vel Aragonie, in quibus, licet parentes sint diuitiae, tamen secundum ius commune cuilibet possunt libere bona sua dare, vel post mortem relinquere, quibusdam quinque florenis, vel alii rebus parui momenti reliquis filiis, vel cum legitima debita filia non est sufficiens ad dotem competentem constituantur, nisi a patre ex bonis liberis suis augeatur: licet enim haec filia a parentibus vehementer diligatur, & idcirco spem habeat magnam dotem consequendi, adhuc tamen pauper iure optimo reputatur, dum non habet ius iustitia ab bona sufficientia sibi. Ita sentit optimè Nauarus lib. 1. confitetur in 2. edit. tit. de scriptis. confit. Præterea feminæ vere inops appellanda est, ita ut ratione inopie facilis ei possit concedi dispensatio, quando non quidem gratia obtainderet dispensationis, quia huiusmodi factum potius ei nocere debet, sed propter altos fines bonis renunciatur. Ita ille.

10. Aduerre etiam hic cum Hurtado. Primò, aliquando plures causas aggregatas sufficiere, quare singule non sufficiunt. Secundò, facilis posse dispensari in impedimento post matrimonium bona fide faltam vnius publicè celebratum, imo tunc regulariter sufficiere, fuisse contractum; quia ex separacione contrahentium grauia incommoda regulariter oriuntur, præsentim quando matrimonium fuit consummatum, & maxime, quando iam fuit proles genita.

RESOL. CXXIV.

An si aliqua feminæ remaneret innupta proper deformatatem. v.g. sed in dispensationis petitione portinari, quod remaneret innupta, ex defictu dotis, queratur;